

גליון זה יו"ל לזכות
התורם הנכבד
שיראה ברכה והצלחה בכל הענינים
מתוך בריאות איתנה
לו ולכל משפחתו

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

על הפרשה

הנהגות מרן שליט"א בט"ו בשבט

א. בט"ו בשבט (בצהרים) נוהג לאכול מכל מיני פירות וירקות שיש בידו ומברך כל הברכות. ואמר לי שכן הי' מנהג אביו מרן ז"ל ועי' סי' קלא' במ"ב סקל"א, ואמרת לפני מרן שראיתי שת"ח אחד שליט"א כתב שאולי ראוי שלא לאכול מפירות האדמה ביום ט"ו בשבט כדי שלא יבואו לטעות ולומר שהיום קובע לענין מעשר גם בפירות האדמה, וענה לי מרן שהדברים הבל וריק, וזה אינו.

בשנים קודמות רבות, שחי חיי דוחק ממש לא היו לו כמעט פירות ובירך על מה שהרבנית יכלה לקנות, אבל בשנים האחרונות מבאיים לפניו הרבה פירות, וכיון שמביאים לפניו טועם מהם.

ב. כשט"ו בשבט היה בשבת אבל המינין רק בסעודה א', ומיד לאחר המוציא.

ואמר שכך נהגו אצלם.

לא אומר שום בקשות או תפילות וגם לא על אתרוג.

ג. ואף שיש לזה מקור באזה מהספרים, אמר טעמו שהרי מה שכתוב ט"ו בשבט ר"ה לאילנות, הכוונה למעשר ולא לדין (ובעידנא חדא אמר לי עוד משום שט"ו בשבט אינו ר"ה על אתרוג כי הרי הוא גדל על כל מינם) ולכן הורה עוד כי גם אלו שכן נוהגים להתפלל ביום זה על אתרוג כשחל בשבת אין להתיר, כי אין מבקשים בקשות בשבת ורק מה שנחוצו או שאז זמנו, התירו. (מתוך הספר 'אלא' הנהגות מרן שליט"א על סדר הש"ע)

"ושם שתיים עשרה עינות מים ושבעים תמרים" (טו, כז)

פירש"י כנגד שבעים זקנים, וכן הוא במכילתא. וצריך טעם למה דוקא תמרים. וי"ל על"פ הגמרא בפסחים פ"ז ב' לא הגלה הקב"ה את ישראל לבבל אלא כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה ובירושלמי תענית פ"ד ה"ה קודם לארבעים שנה עד שלא גלו ישראל לבבל נטעו תמרים בבבל ע"י שיהו להוטים אחר מיני מתיקה שהיא מרגלת הלשון לתורה, ומבואר דתמרים הוא סגולה שיעסקו בתורה, לכן היו התמרים כנגד הסנהדרין עוסקי בתורה ופשוט.

"ויקראו בית ישראל את שמו מן" (טז, כג)

את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו. הק' במושב זקנים למה הם צריכים לאפות ולבשל הרי סגי לחשוב עליהן. ותנ' דצריך לחשוב בשעת אכילה זה אסור בשבת דהוי כמבשל. מכאן מוכח דהיכא דבמחשבתו איתעביד מעשה הוי כמעשה ואסור בשבת, ודלא כשט"מ"ק בביצה ל"ד ב' דמותר לעשר בשבת במחשבתו אע"ג דבדיבורו איתעביד מעשה, ועמש"כ בזה בבה"ל פ"ט ממעשר ה"ז ד"ה אומר.

"ויקראו בית ישראל את שמו מן" (טז, לא)

ובמכילתא דורשי רשומות אמרו בית ישראל קראו את שמו מן. יתכן דכוונתו דבית ישראל אלו הנשים כדפירש"י לקמן י"ט ג' (והוא ממכילתא שם) כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים משום שהנשים קראו לו שם כי כתיב אשר תאפו אפו ואת אשר תבשל בשלו ומלאכות אלו נמסרו לנשים כדפירש"י בשבת ל"ב א' דלכך נמסר מצות חלה לאשה משום שהיא עוסקת בו (עי' פסחים מ"ח ב' שלש נשים עוסקות כאחד א' לשה וא' עורכת וא' אופה) לכך גם קריאת השם נמסר להן.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ח

"ההבדל בין רבינו להחזון איש"

המעשה הבא אידע לא מזמן.

היה זה כאשר אחד מראשי המוסדות הגדולים בארץ, הגיע אל רבינו שליט"א עם כמה נגידים המסייעים בכספם להחזיק את המוסדות, וביקשו שרבינו יברך אותם, רבינו אכן שמע את אשר על ליבם והעניק לכל אחד מהם את הברכה. תוך שהוא מורה לכל אחד מה להתחוק, לפתע הבחין רבינו כי בסמוך עומד יהודי עם מצלמה מיוחדת ומצלם את רבינו עם התורמים. רבינו סימן לו בידו שיפסיק כי אינו מרוצה מזה. [כידוע שמקפיד על זה מאוד, ופעם התבטא גיס רבינו, הגאון ר"י זילברשטיין, כי דוקא היהודי שהכי מקפיד על זה שלא יצלמו אותו, יש ממנו יותר תמונות מכל הרבנים, כי משמים סיבכו שהכל רוצים לראות פניו ולשמור דיוקנו].

הצלם כמובן הפסיק.

אבל למנהל המוסד היה אכפת, כי הנדיבים רצו מאוד תמונה למזכרת עם רבינו, והוא הרגיש כי הפגישה 'אינה מושלמת' אם אין תמונה... הוא ניגש המנהל לרבינו וביקש לשאול שא"ה: מסופר על מרן החזון איש שהגיע פעם לבחון נערים צעירים ביישיבת תפארת ציון בבני ברק, ובצאתו ביקשה ממנה ההנהלה שיועיל לעמוד רגע, כדי שיוכלו לצלם אותו על בנין הישיבה ולצידו התלמידים, כדי שאח"כ יראו התורמים ונדיבי עם כי הנה מרן החזון איש בא לישיבה, וככה הישיבה תוכל להתקיים טוב יותר בגשמינות.

החזון איש הסכים, ואכן התמונה הוז מפורסמת שהוא עומד על מדרגות הישיבה ברחוב ירושלים שבבני ברק, ומסובב בתלמידים, רבינו שליט"א אישר שהסיפור אכן נכון.

שאל מנהל המוסד: מה אני שונה ממנהלי תפארת ציון, הלא אם החזון איש הסכים להם שיעלמו, מדוע לי הרב לא מסכים שאצלם, והרי יהיה מזה תועלת גדולה לתלמידים?

רבינו שליט"א השיב לו על אתר: אני לא החזון איש! בתמונה שלי אין כל תועלת! שאל מנהל המוסד: והלא הנדיבים שהבאתי רוצים מאוד, ואני יודע שיהיה תועלת? ענה רבינו בענוה, ובלי להתפעל: בגלל שהנדיבים שלך משונים ומשום מה רוצים תמונה שלי לכן אתיר? יש ענין שלא יצלמו בן אדם!

כשיצאו, התפעלו הנדיבים מעוצמת הפשטות של רבינו, שבאמת הוא סבור בכל ליבו ובטוח באמת שהתמונה שלו לא מעניינת אף אחד, והבטיחו להכפיל את התרומה.

במרת שבת ש"ס חנה סיגל

שאלות שהתקשה בהם

רבינו מרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א בעניני ט"ו בשבט

א. הא דנקבע ט"ו בשבט ביום ט"ו ולא ביום ט"ז שהוא רוב החודש הטעם שקבעו חז"ל ט"ו בשבט ביום ט"ו בחודש דאיתא בגמ' דהואיל ויצאו רוב גשמי שנה וכבר עלה השרף באילנות והקשה רבינו שליט"א דלפי זה היה להם לחז"ל לקבוע ר"ה לאילנות ביום ט"ז לחודש מפני דט"ו הוא רק מחצה ולא רוב דימות הגשמים זה טבת שבט אדר ונשאר רבינו בצריך עיון.

ב. הנה קיי"ל בשו"ע או"ח סי' רי"א סי' ס"א שאם יש לפניו כמה מיני פירות אזי אם ברכותיהן שוות מברך קודם על מין שבעה ואח"כ על החביב, ואם אין ברכותיהן שוות כגון שהיה לפניו מינים שברכתן בפה"ע ומינים שברכתן בפה"א דעת רוב הפוסקים שצריך להקדים את החביב, ולפי"ז יש להסתפק אם היה לפניו כגון רימון, תפוז, ונבנה, וסדר החביבות אצלו הוא תחילה תפוז ואח"כ בננה ואח"כ רימון, דלכאורה ברכת התפוז קודם ברכת הבננה משום דכשאין ברכותיהן שוות אוליין בתר חביב והתפוז חביב אצלו יותר, אלא דכשבא לברך בפה"ע על התפוז יש לו להקדים הרימון דהא התפוז והרימון ברכותיהן שוות ומין שבעה קודם לחביב אלא דאם בא לברך על הרימון יש לו להקדים את הבננה כי באין ברכותיהן שוות חביב קודם ואצלו הבננה יותר חביב, ונמצא דיש כאן גלגל החזור ומה עליו להקדים בהאי מילתא. עכ"ד.

(ט"ו בשבט בהלכה)

(נשמח לקבל את תשובות הקוראים לב' השאלות)

עלי הדף

שנת החורבן

ע"ז ט' ב' אמר רב הונא בריה דרב יהושע האי מאן דלא ידע כמה שני בשבוע הוא עומד ניטפי חד שתא ונחשוב כללי ביובלי ופרטי בשבועי ונשקל ממאה תרי וכו'. אי בערכין י"א ב' ר' יוסי אומר מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב אמרו כשחרב הבית בראשונה אותו היום ת"ב ה' ומוצאי שבת ה' ומוצאי שביעית ה', והנה בית ראשון עמד ת"י שנה ובית שני ת"כ שנה כמב' שם ד"ב ובבית ראשון לכו"ע נחרב בשנת ת"י והוא ה' מוצאי שביעית אבל בבית שני נפלה מחלוקת דדעת רש"י בסוגיין שנחרב בשנת ת"כ עצמה כמו בית ראשון בשנת ת"י עצמה והיא היתה מוצאי שביעית אבל דעת התוס' שם דבשנת תכ"א חרבה והיא היתה מוצאי שביעית והוכיחו כן מסוגיא דערכין ד"ב והרמב"ם (פ"י משמ"י ה"ד) עשה פשרה דהבית באמת נחרב בשנת ת"כ דומיא דבית ראשון בשנת ת"י אלא דמוצאי שביעית ה' בשנת תכ"א ולאותה שנה קרי שנת החורבן בבית שני כמו שהסביר הרמב"ם משום דמניסן מנין כמ"ש המפרשים. וצ"ע למה בבית ראשון לא קרי למוצאי שביעית שנת החורבן מה"ט וי"ל דשלמה המלך ע"ה התחיל לבנות הבית בחודש זיו כדכתיב במ"א ו' שהוא לר' יהושע בר"ה י"א ב' תשרי (ש"ר שזה טעות דבהדיא מבואר שם שהוא ניסן) א"כ ת"י שנה הוא מתשרי לתשרי אבל בבית שני התחילו לבנות בחודש אייר כמפורש בעזרא ג' ולכן נמנה מניסן ת"כ שנים ואע"ג דק"ל כר"א דבתשרי נברא העולם מ"מ לתקופות ק"ל כר' יהושע וי"ל דלענין בנין הבית נחשב כמו לתקופות מניסן (גם חנוכה בית ראשון ה' בתשרי כמב' במ"א ח' ובמ"ק ט' א' וחנוכה בית שני היה באדר סמוך לפסח כמפורש בעזרא ו').

(דרך אמונה הל' שמיטה פ"י ה"ד ביה"ל ד"ה נמצאת ע"ש עוד)

יארצייט הגאון הגדול רבי שלום בן ציון פלמן זצ"ל נלב"ע י"ב שבט תשע"ה תנצב"ה

מעשה באחד שחתם לחברו ערבות על חובו, וכאשר הגיע זמן הפירעון הלווה לא פרע את חובו, המלווה ניסה להשיג את הלווה כשלא עלתה בידו פנה אל הערב שישלם את הלוואה כפי שהתחייב בערבותו. הערב התחיל להתנצל בפני המלווה ואמר "אוי איך שכחתי, הלווה נתן לי את הכסף של ההלוואה שאני ישיב לך, והדבר נשכח ממני לגמרי", ומיד הזדרז ופרע את החוב.

לאחר שבועיים מקבל המלווה מכתב מהלווה, ובו כותב לו "בוודאי אתה כועס עלי על האיחור בפירעון החוב, אבל תדע לך לא שכחתי מהחוב, אלא שלא הרגשתי בטוב, והייתי כמה שבועות בבית חולים, ושם עברתי ניתוח קשה, ורק עתה שבתי לביתי, וכל הימים הללו לא היתה לי אפשרות ליצור קשר עם אף אחד, לכן לא יכלתי להודיע לך על העיכוב. אבל עתה בעז"ה בקרוב ממש אשיב לך את החוב". התברר שהערב לא רצה שייצא על הלווה שם של אדם שאינו נאמן, שאינו פורע את חובותיו, ומכאן ולהבא שוב לא ירצו להלוות לו, ועל כן סיפר את הסיפור כאילו הלווה כבר נתן לו את הכסף וההשמה היא בו בלבד.

אמר הגר"צ, שכאשר סיפרו את המעשה הזה למרן הגר"ח שליט"א אמר בהתפעלות, "על ערבים כאלו העולם עומד".

שו"ת בעיני ט"ו בשבט

אינו יפה, אמנם חלק קטן ממנו יפה, ולעומת זה יש לו פרי נוסף שהוא קטן אך החלק היפה שבו יותר גדול מהחלק היפה בפרי הגדול הי מנייהו עדיף?

ת. מסתמא הגדול עדיף.

ש. הנה "סוכריה" הוא לכאורה דומה לסוכר, והלא על סוכר מברכים שהכל כי הוא ספק אדמה וספק העץ, וי"ל"ע מה הדין מי שיש לפניו סוכריה ודבר שברכתו אדמה, האם אדמה קודם או סוכריה קודם שהלא סוף סוף גם היא ספק אדמה ומה שמברכים שהכל הוא רק מספק,

ת. מסתמא אדמה קודם. ואח"כ יברך נפרד על הסוכריה, כי הרי לא מכיין לפטור אותה באדמה.

(דברי ש"י"ה)

ש. מי שיש לפניו סלט פירות אך אינו מברך עליה כי כל הפירות הם באים מחמת הסעודה. אבל על מין אחד הוא צריך לברך שהחיינו, האם יברך עליו שהחיינו או דלמא היות ועל כל הסלט אינו מברך כלל, אין כאן מקום לברכת שהחיינו

ת. ודאי יברך שהחיינו.

ש. הכלל הוא: שדבר שחביב אצלו קודם לברכה, ויש לדון במקרה שיש לו כוס עם שתיה חמה וכוס עם שתיה קרה, ואצלו החמה חביב יותר, האם נחשב לחביב או דלמא סוף סוף הלא בשניהם יש אותו משקה בדיוק?

ת. יתכן שנחשב חביב וקודם.

ש. קיימא לן, פרי שהוא "יפה" הוא עדיף על פני מעלת פרי "גדול" והגר"א גניחובסקי זצוק"ל הסתפק בכה"ג שיש לו פרי גדול אך

ש. המהרש"א בחידושי אגדות (הרוית י"ג, ב') עומד על כך מדוע בכל המינים נכתבו הפירות עצמם: חטה, שעורה, גפן, תאנה, רימון - ואילו בזית נכתב היוצא ממנו "זית שמן", והוא מיישב שהזית עצמו אין בו שבח ארץ ישראל כיון שמשכח את הלימוד ע"ש. ובס' "הורה גבר" הקשה רבי בצלאל רנשבורג מה נענה על "דבש" הנאמר בפסוק, שאף הוא אינו הפרי עצמו, התמר, אלא היוצא ממנו?

ת. רש"י בשבועות (י"ב, ב' ד"ה וכל דבש) כתב לענין כל שאור וכל דבש לא תקטירו וגו': "וכל מיני פירות האילן בכלל", א"כ דבש לא קאי על הדבש אלא על הפרי.

ש. האם גם היום יש מיוחדות בפירות א", ובגמרא (סוטה מ"ח, א') אמרו משחרב ביהמ"ק ניטל טעם הפירות.

ת. לפעמים מביאים פירות מחו"ל ואין זה כטעם פירות א"י המשובחין יותר.

שמעתי מרבינו שליט"א: שאלתי מאבי זצ"ל, איך הדין באכל פירות ארץ ישראל וחו"ל, איזה נוסח יאמר בחתימת ברכת מעין ג', וסבור הייתי לומר "פירות", אך אבא ז"ל אמר "ועל פירותיה", משום שבכלל מאתיים מנה, שממילא משבח שיש פירות כאלו בעולם. ושוב שמעתי שגם מו"ח שליט"א פסק כן.

ראיתי שאבא זצ"ל אכל מזונות ושתה קצת יין פחות מרביעית, ואמר גם "על הגפן", ושאלתי אם ס"ל שגם קצת מצטרף, ואמר לי שיש פלוגתא אם סגי לגפן בכזית וי"א שכזית שיעורו קטן מאד, וכיון שהיה מן היין כזית לפי השיעור הקטן וכתב המ"ב שספיקות יש להכליל בברכה, לכן אמרתי גם על הגפן.

• אחד שאל לרבינו, מהם הסגולות המיוחדות שיש בט"ו בשבט. אמר רבינו רק דבר אחד, שלא אומרים תחנון.

• בבית רבינו נוהגים לחלק לילדים בט"ו בשבט שקית עם פירות, והראה רבינו דברי המשנה ברורה בסימן קל"א ס"ק ל"א שמנהג לאכול פירות בט"ו בשבט, ואמר כיון שהיה מנהג לעשות שהחיינו ביום זה, מחלקים פירות.

שבת שירה

רבים באים לשאול את רבינו בענין קריאת שמות לילדיהם שנולדים ובין השמות שואלים לגבי השם שירה למי שנולדה בשבת שירה ומובא בספר 'שמות בארץ' שאמר רבינו: "יש להוציא את ה'יו"ד ולקרותה שרה. וכל אחד יכול לומר לה כן, אם יתקבל. ומה שאמרה שנולדה בשבת שירה - א"כ אם נולדה בפרשת פרה יקרא לה פרה, ובפרשת מצורע יקרא לה מצורע. ואין להמציא שמות מהראש".

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק